

george putneanu

crucea timpului din urmă

cluj-napoca 2020

Mărturisorii: George Putneanu

George Putneanu (George Belibău) s-a născut la Putna, în 20 aprilie 1913. A urmat studii gimnaziale la Coțmani și la Rădăuți, apoi a plecat la București pentru a face studii universitare la Facultatea de litere și filosofie, care să-i asigure „necalificarea” ocupării ulterioare a unui post la o fabrică de cauciuc, naționalizată de popor comunist.

George Putneanu – pseudonim folosit mai ales pentru studiile și articolele sale critice sau sociologice sau pentru ineditele cronici din tranșee, trimise ziarului *Universul Literar* (a semnat și Aurel Putneanu, îndeobște poezie) a debut la „Răboj”, în 1932 și a rămas fidel colaborator al revistelor bucovinene („Junimea literară”, „Iconar”, „Glasul Bucovinei” etc.). Lirica lui nu e spectaculoasă, „dar rugul flăcărilor incandescente / ce inundau cărările latente / s-a stins” și în nopțile sale de nesomn, George Putneanu trăind „setos de adevăruri și lumină / (ca de nectar și ceară o albină)” și încercând „drum prin piatra necunoscutului să sape”.

A murit („îngeri au căzut înfrânte aripi”), departe de Bucovina și de poezie, în anonimatul sufocant al Bucureștilor, în 20 septembrie 1970 (I. D.).

Doamne

unde și cum te-am cunoscut nu știu,
în liniști de biserici sau scânduri de sicriu,
în răsărit de soare sau în amurg inert,
în bâlciurile lumii sau grote de deșert...

dar te port în mine și te simt aproape
în mugurii de plante, în vuietul de ape...
oriunde te găsesc și totdeauna viu:
tu ești viața însăși, ești moarte și pustiu.

(*Crai Nou*,
Nr. 2/1933, p. 6)

Destin

Stea strălucitoare
Din creștetul capului meu,
Spune-mi cărui Dumnezeu
Te-nchini de ești nemuritoare?

Ești din pământ ca și mine,
Același foc ne clocotește-n vine,
Atunci de ce nu-mi este-ngăduit
Să strălucesc și eu o clipă-n infinit?

Cu tristeți, înfrângeri și tăceri
Trăiesc mereu sub semnul ieri
Și rătăcit de părinteasca turmă
Urc singur crucea timpului din urmă.

*(Revista Bucovinei,
nr. 7/1943, p. 326)*

Autobiografie

Mă simt atât de mic și slab ca o furnică
ce aleargă toată ziua după rod;
de-ntâlnesc o apă fără pod,
mă-ntorc la vatră cu nimică.

Ochii mi se par prea mari,
dar văd lucrurile ca prin sită;
orișicând și oriunde pot fi dus în ispită
și distrus de pumnul celor tari.

Dar sufletu-mi aleargă pe țărături și pe ape
setos de adevăruri și lumină
(ca de nectar și ceară o albină)
încearcă drum prin piatra necunoscutului să sape!

*(Junimea literară,
nr. 1-3/1933, p. 33)*

Cantilenă

Aceeași strălucire-ți tremură-n priviri,
pe față îți citesc același dor aprins...
Dar rugul flăcărilor incandescente
ce inundau cărările latente
s-a stins.

Ne-au despărțit amurguri crude, ninse
cu praf de întuneric și argint de stele;
îngeri au căzut înfrânte
aripi de vis sângerânde:
speranțele mele?”.

*(Junimea literară,
nr. 4-6/1933, p. 117)*

Cântec de dragoste

Când ne vom întâlni, frumoasă domniță putneană,
Zilele vor fi mari ca soarele,
Pe prunduri de aur vor murmura izvoarele
Ca-ntr-un poem din lirica germană.

Te voi găsi gudrună cu părul despletit,
Albă ca petalele de trandafiri,
Cu zâmbetul speranței pe buze și-n priviri,
Aștept sosirea mirelui dorit.

Îți voi privi negrele fântâni
În care odată sufletul s-a rătăcit
Și te-oi îmbrățișa sub răsărit
Cu aceiași ochi și-aceleași mâini.

(*Afirmarea*,
No. 5-6/1938, p. 66)

În loc de cântec de leagăn

Când plângea, într-o dimineața,
mama I-a vorbit despre viață.

– Copilul meu, visul sa nu-L urci
căci în mrejele lui o să te-ncurci.

Drumeagul ce duce-n azur
răsădit e cu moarte-mprejur.

Cerurile ce par atât de joase
sunt întotdeauna mincinoase.

Iar stelele ce-n boltă strălucesc
și ele-n ploaia vremii ruginesc.

Ci mai bine să cobori ușor
pe drumul bătut al tuturor.

Vei vedea pe colinele serii
cum râd de sănătate vierii,

și ușori ca norii și cocorii,
înălțimilor cântându-le păstorii.

Vei avea în curtea casei tale
o grămadă de orătănii și animale

și în prag, ca sorii, îți vor zâmbi
domnița și comoara de copii.

Lasă pentru sfinți visătoarea
și cunună-te cu bucuria...

Dar copilul, râu și nesupus,
a ales poteca visului, în sus.

(Universul Literar,
Nr. 26, 20 septembrie 1943, p. 3)

Orar de rege

De mâine dimineață îmi schimb orarul:
mă voi scula la nouă ca boierul.
Ostași din tobe să vestească cerul
că s-a trezit din vise făurarul.

Voi fi trist numai o oră, în care timp
voi stoarce-n cupe mari durerea mea.
Iar pân-la prânz din liră-mi vor cânta
toți zeii neînvinsului Olimp!

Prânzul gătit din măruntaiele cerbilor,
mi-l vor servi doamnele trei grații.
Cu vin mă vor cinsti împărații,
iar șerbii cu otrava ierbilor.

Prin amurguri au să mă poarte pe umăr
frumoasele rime din fantezia mea
și care a nu se supune-or încerca
cincizeci de vergi pe spate o să-I număr.

La cină-mi s-or aduce fructele pământului,
culese din cuprinsul celor patru vânturi...
Și-așa să uit că cele patru scânduri
nu se zăresc din întunericul mormântului.

(Universul Literar,
Nr. 26, 20 septembrie 1943, p. 3)

Poem pentru fericirea orelor

În acest amurg am să mă-nchin
pentru orele ce trec și vin,
lăsându-ne pe umeri și pe frunte
câte puțin din semnele cărunte.

Nu știu când vin, nu simt când trec
cu fâlfâiri ușoare pe sub pleoape.
Doar mă trezesc cu-abisurile aproape
și tot mai mult spre asfințit m-aplec.

Pentru orele ce trec și vin
vărs o picătură din paharul plin,
ca ele să se scurgă plăcute și curate
pentru mine, pentru voi și pentru toate.

Cerul nu cunoaște semnul minunilor.
Doar durerea e curată și întreagă.
Doamne, azi sufletu-mi, singur, se roagă
pentru fericirea deplină a orelor.

(Universul Literar,
Nr. 26, 20 septembrie 1943, p. 3)

Poemul regretelor

Din cioburi să refaci copilăria,
cine a simțit melancolia ?

Sau neîmplinit întru visare,
să vezi că steaua ta apune-n mare.

Porumbelul inimii, plecat,
întors ca și stăpânul, săgetat.

Sfântul care scut ți l-ai ales,
îngropat de lotrii sub cules.

Ochii ce-au stătut să te vadă,
odihnind pe tărâm de baladă.

În lanuri lune pline apun și ies,
dar nimeni nu se-ntoarce din purces.

(*Universul Literar*,
Nr. 26, 20 septembrie 1943, p. 3)

Viața din case s-a mutat

Viața din case s-a mutat
La margini de sat,
Sub ierburi, sub pietre.

De dorul părăsitei vetre
Când de trei ori prin somn cântă cocoșii
Sângeră-n inimi strămoșii.

Clopotele-n turn când mai bat
E semn că cei rămași nu i-au uitat;
Și se-ntorc cu sufletul spre ei.

Când se sting luminile, de vrei,
Rămâi aici și-ascultă puțin
Somnul strămoșilor lin.

*(Universul Literar,
Nr. 24, 30 iulie 1938, p. 5)*

Amurg în Țara Fagilor

Au pătruns tristeți de moarte-n Țara Fagilor.
Craiul Pădurilor a luat drumul magilor.

Voievozii în negre vesminte
S-au coborât mai adânc în morminte.

Și domnițele din icoane bizantine
Au plecat în convoi spre țărmuri levantine,

În lumina palidă de asfințit
Clopotele-n bolți au amuțit.

Ciutele cu moartea în priviri
S-au refugiat pe lângă mănăstiri.

Brazii în condeie de azur
Își ard pentru mântuire sufletul pur.

Stăpânită de-un blestem vrăjit
Viața din mers s-a oprit.

Când amurgurile se odihnesc pe păduri
Doar moartea își plimbă domneștii conduri.

Ca să le învie pentru nou orar
Toate așteaptă prințul legendar.

Undeva pe zonă, 5 Iulie 1940

*(Universul Literar,
Nr. 30, 20 iulie 1940, p. 2)*

Viața și moartea sunt una

Din spații un vânt nebunatéc
aduce pe unde, noptatec,
în hoarde, în cârduri, în stoluri,
neliniști și spaime de goluri.
Un duh mai temut ca al ciumii
plutește pe navele lumii
și seceră-n holde liane
de vieți și făpturi diafane.

Femei cu obrazii de lună
întind spre cer brațe. Nebună
li-e mintea. Cu ochii de jar
cerșesc o fărâmbă de har.
Bătrâni lângă vetre veghează
cămine pustii. Nici o rază
de sus nu coboară la noi
să vindece răni și puroi.

Ne fulgeră, ne roade, ne arde
tristețea cu bice de coarde.
Ne duce, ne culcă, ne-adapă
durerea, buiacă sireapă.
Cu fețele supte de groază
în van căutăm rara oază,

liman deznădejzii funeste,
fântână arsurii celeste.

Altarele sunt profanate.
Mormintele vechi răsturnate.
Și tot ce fu veșnic în noi
e vis trecător și noroi.
Ființe și lucruri sunt una
cu bruma, cu fumul și duna.
Se pare că nici Betleemul
nu poate să ridice blestemul.

Mai sunt printre noi temerari
Să-nfrunte urgiile mari?
Cu crucea pe umeri să urce
Golgota, să nu se încurce?
Din gloată un ins se desprinde.
Privirea-i de foc se aprinde.
Iar fața-i, iluminată
de-o rază divină se-arată.

Ce știm ce-i în inima lui,
în grotele sufletului?
E noapte, furtună, venin
sau colț de peisagiu divin?
I-l crește, un mag, în lumină.
De pace a sa cupă e plină.
Ce-l face să fie senin
în clipa plecării-n destin?

– Visurile, stelele, luna,
viața și moartea sunt una.

*

– Dintre fii, mai drag îmi ești tu,
copilul meu. Ghicești
câtă dragoste, cât vis
noaptele de veghe-au scris,
legănând destinul tău?
Ielele le-am alungat
Rele, dorul de păcat
Le-am dat apelor din tău.

Între ziuă și-nnoptat
te-am scaldat și descântat.
Cu miresme, pe ascuns,
la încheieturi te-am uns
să fii mlădios la vânt
în văzduh și pe pământ,
nici furtună și nici soare
trupul, floare, să-l doboare.

Sub luceferi te-am culcat.
Plinei vieți te-am închinat,
nu noptatelor stihii.
Viața vis și bucurii
Crește-n cupa-i aurie.
Moartea, doamna fumurie,
fură inimi tinerele
și le-ascunde-n temniți grele.

În grădină apoi te-aduni
pe cărări, printre frunzare,
și dezvălui cu mirare

mari, întâile minuni.
Fericit de ce descoperi
cresc aripi ușoare-n umăr
și genuni fără de număr
cu puterile-ți le-acoperi.

Zări urcând, tu nu ții seamă,
duhul casei cum te cheamă,
Vatra ți-o mai amintești?
Măsurăm cu mintea veacul,
vraci, căutând inimii leacul
vieții fără moarte-n cești.
Ce nălucă, ce duh rău
te-a luat pe drumul său?

Zborul nalt acum te duce
depărtărilor răscruce.

Nemilos îmi iei cu el
sufletul cât un inel.
Îmi smulgi inima din chingi,
mâinile din umăr tai,
ochii, viața, mi le stingi
pentru-un vis de putregai.

– Visurile, stelele, luna,
Viața și moartea sunt una.

*

– Domn descins din vis,
inima ți-am deschis

și te-am primit cu-alai
ca pe-un înger din rai.
Lângă tine mi-am imaginat
fericirea și raiul curat.
Dragostea noastră edenică
fu basm din pădurea elenică.

O, visurile mele minunate,
decât ale cerului mai stelate,
decât ale fecioarei mai pure,
s-au stins în a vieții pădure.
Vrăjit de eterice năluci
pe drumuri pândite te duci,
drumuri fără întoarcere
în universala toarcere.

Aceleași calde amiezi
vor coace fructele-n livezi
ca-n visurile noastre nefirești
brumate nopți vor ciocăni-n ferești.
Vor răsări pe boltă aceleași stele
împodobite cu brățări și inele.
Numai iubirea noastră, paradis,
nu va mai fi aieva, ci vis.

Tristețea și durerea de-a fi
mi-or fi pâinea din fiecare zi.
Relele visuri îmi vor tulbura
stingherul somn, după plecarea ta,
căci o să te fure în pădure
nerușinata doamnă-n straie sure
și din trupul tău de crin

ea va ospăta din plin.

Mătrăgună, adoarme stihiile
care-i sortesc negurii cu miile.
Frate soare, adastă din cale
în neagra, apocaliptica vale
și înalță ziduri de jar
spre haosu-n care dispar.
Iar voi, îngerii lui scutieri,
ocrotiți-l de primejdii și dureri.

Pentru sfântă iubirea mea
coboară din hăuri noapte grea
și-nvăluie-n tenebre cărările
înspre toate patru zările.
Gnomi, iscusiților de rele meșteri,
ferecați zăluda moarte în peșteri,
din ele să nu poată ieși
iubitul spre a-I îndrăgi.
– Visurile, stelele, luna,
viața și moartea sunt una.

*

Vrednic cruciat,
măre, să ne fii
peste morți și vii,
noi te-am așteptat.
Drumu-i la răscruci.
înspre cea colină
de lumină plină
vrem ca să ne duci.

Noaptea, cum coboară
Umbrele-n păduri,
moartea ne-mpresoară
cu tăcuți conduri.
Dintre cei mai buni
unul, și o stea
sunt printre minuni
logodiți de ea.

Fratele mezin,
supărat pe viață,
galben e la față,
parc-ar bea pelin.
Cum răsare luna
de după vâlcea,
va pleca la ea
pentru totdeauna.

Altul, fost oier
ce-ndrăgea câmpia,
s-a culcat pe glia
Țării fără cer.
A dormit o zi,
multe următoare,
dar ce-anume-l doare
n-a putut rosti.

Mai văzurăm, soare!
Tânăr căpitan
secerat în lan
de-o treierătoare.

Ochiul cum e marea
i-a rămas deschis,
parcă ne-ar fi zis
să-i urmăm chemarea.

Alții, fără număr,
cum răzbeau prin ceață,
umăr lângă umăr,
se schimbau la față.
Trupuri și vestminte
le-aruncau în tină
și urmau, divină,
vraja tainei sfinte:

– Visurile, stelele, luna,
viața și moartea, sunt una.

*

– Frați de groapă și eternitate,
stelele-s pe drumul jumătate.
Peste câteva bătăi de vreme
veșnicia are să ne cheme.
Vina cui e dacă ne e scris
drumul sângerând spre paradis?
Pentru cei cu sufletu-ndoit
mai e timp puțin de răzgândit.

Rătăcim cu umbrele stingheri.
Aventura hunii soră ne e.
Iaduri sau coline elizee
pentru noi tot una sunt: păreri.

Mirajul înălțimilor sihastre
ne-atrage, deși știm că vom cădea.
Urmăm destinul ca o piatra grea
spre fundurile mărilor albastre.

Dacă am trai la curți regale
aurite steme am avea,
dar am fi la fel de triști. Banale
zilele și nopțile-ar părea.
Am iubi domnițe princiare,
Vinu-n cupe de cristal l-am bea
și-am muri la rând ca fiecare,
îngropând cu noi un ciob de stea.

Poate că vom învia odată
cu zăpezile și mătrăguna.
De răsare sau apune luna
nu se stinge bolta niciodată.
Inima să ne-o-ncercăm pe rug.
Ce e viu în ea va dăinui
neștirbit de moarte și stihii,
orice semne s-ar ivi pe crug.

Cât de mare-i inima simțim
abia în pragul marelui sfârșit.
Visul cu atât e mai sublim
când rămâne-n veci neîmplinit.
Știm că mâine o să ne jertfim
trupurile aceste pe coline.
Blestemați prin tot ce năzuim
vom trăi în vremea care vine.

Când ne va cuprinde dor de casă,
orătănii, vatră și mireasă,
duhurile, după obicei,
ni se vor întoarce la bordeie
pe iepe sirepe zburând
cu albe logodnice-n gând.
Atunci vom simți, din morminte,
minunea vestită-n cuvinte:

Visurile, stelele, luna,
viața și moartea sunt una.

*

Pe colina cirului veghează
liniștea și îngerii de pază.
Mii lampioane, stele luminează
cu lumini de aur sfânta oază.
Brazilii în candelile de azur
își ard, spre mântuire, trupul pur.
Și toate din cereasca-nfăptuire
radiază numai fericire.

Într-un colț, sub arbori de uitare,
niște duhuri slovenesc cântare.
Dar deodată ceata sfântă tace.
Cine tulbură eterna pace?
Printre pădării și ierburi ude
murmur cald de glasuri se aude.
De liniște și cer înfometăți
vin pădurile de cruciați.

Ca zăpada albă ei sunt la față,
parcă n-ar veni acum din viață.

Făpturile și cele ca atare
le-au lăsat pe toate la intrare,
căci stăpânul a găsit cu cale
să le dea alte trupuri, ireale.
Tuturor le vine a mirare
că rănilor s-au prefăcut în floare.

Armele cu sânge și rugină
au devenit toiege de lumină.
Portarul, om cuminte, le-ar fi spus:
„De arme nu-i nevoie aici, sus.
La noi domnește numai împăcare
între luminate viețuitoare.
În cuprinsul fericitei firi
ești ca umbra unei năluciri”.

În urma lor, cu omenești dorinți,
vin caii liniștiți și cumiști.
Poartă pe samare fericire,
tain pentru serafica oștire.
Ne-nvățați cu locul de lumină,
se codesc să intre în grădină.
Niciodată în lumea de jos
n-au avut un staul mai frumos.

Radiază numai fericire
toate din cereasca-nfăptuire.
Își ard, spre mântuire, trupul pur
brazii în candelor de azur.
Cu lumini de aur, sfânta oază,
mii lanterne, stele-o luminează.
Liniștea și îngerii de pază

pe colina cerului veghează.

Visurile, stelele, luna,
viața și moartea sunt una.

*(Revista Fundațiilor Regale,
Nr. 12/1943, pp. 539-548)*

Nu ne primește moartea, poezie

Nu ne primește moartea, poezie...

Iar viața nu ne dă ce-am fi pretins.
Ne-a blestemat a cerului urgie
să ardem ca un rug în veci nestins.
Nu ne primește moartea, poezie,

Bucurați-vă, îngerii ai morții, le-am zis,
și sunați din tobe și chimvale.
Vine poetul cu poemele sale
să-și ceară dreptul său de paradis.

Când am bătut în portalul ferecat,
însăși moartea s-a cutremurat.
– Ești mare crai, de altfel strălucești,
străinule sau ce domn mare ești?

– În viață am avut un singur steag:
poezia mi-a fost chinul cel mai drag.
În loc de glorii și vestite steme,
port în suflet tristele poeme

urzite din dispreț și disperare
că-n lume mâna ta e cea mai tare.

Viața mi-a ucis iubirea și visurile.
Mi-a rămas doar să mă sor abisurile.

Am iubit o frumoasă păpușă de ceară
care de-al inimii foc s-a topit.
Am sângerat pentru o luminoasă țară
Ce-o port în suflet ca pe-un sacru mit.

Astăzi, după ce mi-a ros rugina,
idealuri și iluzii, vrei răspunsul?
Ești mai tare chiar decât lumina
Și mai adâncă decât nepătrunsul.

Iată stârvul meu! Să-l stăpânești
cu dracii și cu viermii tăi în pace.
Sunt sătul de visuri pământești,
iar cu minciuni cerești eu n-am ce face.

Ochii, ce-au văzut cerul cu stele
și albe trupuri de fecioare dansând,
se vor sparge ca două ulcele
de lut și se vor scurge-n pământ.

Buzele, care-au gustat minciuna
iubitei adormite lângă sân,
se vor destrăma ca mătrăguna
printre fire putrede de fân.

Vor putrezi și delicatele mâini
ce-au mângâiat odată flori și sâni,
chiar și inima arsă de dureri
va fi obiectul cinicei tale plăceri.

Dă-mi, în schimb, sărutul tău sublim,
aducător de pace și uitare.
În viață doar pe tine, heruvim,
te-am slăvit ca unică scăpare.

– În cartea morții un astfel de sol
nu e scris să-mi calce veșnicia.
– Atunci apune-mi: de marele gol
mă poate salva poezia?

Nu ne primește moartea, poezie.
Să ardem ca nu rug în veci nestins
Ne-a blestemat a cerului urgie.
Iar viața nu ne dă ce-am fi pretins.

Nu ne primește moartea, poezie...

(*Universul Literar*,
Nr. 26, 20 septembrie 1944, p. 3)

Baladă

Stea de seară, spune,
Până a nu apune
În seninătate,
Pe unde s-abate
Cu lunara barcă
Nebuna mea parcă?

Firul nu l-a tors
Răsucit, întors.
Mi l-a rupt nițel
Și-nodatat inel
Pe la jumătate
Cu singurătate

Poțo să-mi spui tu, Lună,
Cu inimă bună,
De măicuța mea?
A plecat și ea
În năframe albe
'Nădite cu salbe,

A lăsat acasă
Tânără mireasă.
Înnodat de parcă

Firul să mi-l toarcă,
De urât sa-mi ție
Și melancolie.

Poate știi tu, vânt
Ce colinzi pământ,
Pe unde s-a dus,
Pe unde-a apus
Tânăra mireasă
Răpită de-acasă?

A luat cu ea
Și inima mea.
Dorul, cătelin
Îmi toarnă pelin,
Cu bice de coarde
Durerea mă arde.

Noapte cu stihii,
Spune-mi tu de știi.
Mai aveam trei frați,
Bunii mei fărtați!
Au plecat în zori
Pe la cântători.

Care drum îi duce
Frații mei de cruce?
În care baladă
S-au oprit să vadă
Stelele cum cad
Pe vârfuri de brad?

Dacă vrei, știi doară,
Marie Fecioară,
Pe unde să-mi caut
Cu chemări de flaut
Maică și mireasa
Plecate de-acasă.

Frații mei de cruce
Domnul unde-i duce,
Din codrul de lemn
Arată-mi un semn,
Eu pe unde mi-s
Să-i aduc în vis.

Dar din ierburi ude
Nimeni nu m-aude.
Nimeni nu-mi răspunde
Pe lungile unde,
Toate-au amuțit
Ca-n nordicul mit.

S-a lăsat tăcere
În patru unghere.
Noaptea mă apasă
Cu ceața ei deasă.
Mă cuprinde vid
Și-n mine mă-nchid.

*(Antologie rădăuțeană,
Cernăuți 1943, pp. 97-99)*

Poem de logodnă

Vrei tu să fii mireasa mea,
Să-mi umpli viața cu făptura ta?...

De te-ar purta pașii pe aici
Noapțile ni le-ar lumina licurici.

Diminețile no-ar zâmbi pe zorelcii
Din vârful cornițelor, melcii.

În zilele noastre senine
Am paste mieii dragostei pe colite.

Si ne-am rătăci în noaptea pădurilor
Pierzându-ne oamenii urmele condurilor.

Prin desişul frunzelor și-al ierbilor
Ne-am pierde pe urmele orbilor.

Asupra noastră noptatec
Ar veghea porumbelul sălbatec.

În liniștea înaltă de brazi
Am uita durerile de ieri și de azi.

Am asculta cum cântă izvoarele,
Scăldându-ne-n amiazi picioarele,

Pe care îngerește ni le-ar ciuguli
Păstrăvii cu stele argintii...

Păstrăvii cu stele argintii
Îngerește ni le-ar ciuguli,

Scăldându-ne-n amiazi picioarele;
Am asculta cum cântă izvoarele.

Am uita durerile de ieri și de azi
În liniștea înaltă de brazi.

Ar veghea porumbelul sălbatec
Asupra noastră noptatec.

Ne-am pierde pe urmele cerbilor
Prin desişul frunzelor și-al ierbilor.

Pierzându-ne oamenii urmele condurilor,
Ne-am rătăci în noaptea pădurilor.

Am paște mieii dragostei pe coline
În zilele noastre senine.

Din vârful cornițelor, melcii,
Diminețile ne-ar zâmbi pe zorelcii.

Noapțile ni le-ar lumina licurici,
De te-ar purta pașii pe aici...

Să-mi umpli viața cu făptura ta,
Vrei tu să fii mireasa mea?

(*Antologie rădăuțeană*,
Cernăuți 1943, pp. 99, 100)

Balada cruciaților

Ne târâm, vizionari,
pe sub ceruri umede.
Cine ne-a dat nume de
Cruciați? Cruciați?
Inimi dârze de bărbați,
ne ducem pe umeri veșnicia
tot mai adânc în Rusia.

Cine ne-a urzit cu glie
firul răstignirii toarceri?
Drumul nostru n-are-ntoarceri:
duce numai înainte
printre ruine, printre morminte,
cu hățișuri și cu cotituri
până-n sfinte bătături.

Tot înainte, copii!
Unul cade, zece rămân: mai departe
pe drumurile desfundatei Rusii,
cu toate marginile sparte.
Cine dintre noi va supraviețui
va vedea la capătul zării albastre
minunea împlinirii noastre.

Cei ce murim ne-mplinim.
Noroadе vin după noi.
Noi suntem numai începutul
unei vieți noi.
Mai departe, peste genuni,
Pământul e plin de minuni
pentru cruciații mei buni.

Morții sunt veșnici ca stelele.
Doar sângele lor de rubin,
prelins pe obrazul divin,
trecută viață arată în ei.
În viață să nu pui temei.
Drumul în veșnicie
numai moartea îl știe.

*

Unul, mai plăpând,
dintre tinerii copii
prinde a se tângui:
„Doamne, dac-aș mai trăi
până mâine-n zori de zi,
ca să văd...”. N-ai ce vedea,
s-a aprins și steaua ta.

Pe fratele căzut
îngropați-l în lut,
la marginea asta de drum.
Cei ce vin după noi
în năprasnic șuvoi
prin moarte și scrum,

vor avea călăuză pe unde-am trecut.

Cine se tânguie e rob
și robii nu au destin.
Pentru dânșii cerul e ciob,
iar tina maramă de in.
Ca râma, lipiți de pământ,
ei nu văd luna și stelele
cum le strălucesc inelele.

*

Alt cruciat, tinerel,
ascunde mereu sub dimie
o scumpă fotografie.
Teamă-i e să nu-l învinuim
că-i rob de inimă. Dar noi îl știm
drept îndrăzneț la toate cele,
fără tremur de gloanțe și șrapnele.

Doamne, noi știm că odată și odată
toate lucrurile vor muri.
Vor muri și îngerii Tăi,
Tu însuși vei muri.
Atunci ce ne va folosi
viața haină de fiecare zi
în petrecere și nebunii?

Trăiesc numai faptele mari
de cruciați vizionari.
Moare și azi și mâne
și dintre toate rămâne

veșnic, plin, neîntinat,
versul luminat,
care prin veacuri ne dăinuie.

Cine ni le poate ști
zilele noastre fără bucurii,
când în groapa fiecărui cruciat
zeci și mii de branduri bat.
Până și luna spânzurată de cer
și plesnită rotund într-o parte,
parcă-i o schijă de fier.

Fericirea de a ne-mplini
este singura dintre bucurii,
ce ne cercetează noapte și zi.
Totuși simțim uneori cum ne dor
cătușele slăbiciunilor.
Atunci ne ceartă blând căpitanul
că suntem buni de-nhățat cu arcanul.

*

Dar nu se-mplini bine anul
de crâncene, grele victorii,
când ne căzu căpitanul.
Pe toți ne duru moartea lui.
Dar când ne-am întrebat viața ce-i,
ne-am zis: În viață să nu pui temeii.
Și am urmat drumul căpitanului.

Nu știm cum e viața haină de-acasă.
Am uitat de părinți, de mireasă.

În mersul nostru sângerat
și de bietul suflet am uitat.
Nu ni-i permis să privim înapoi
căci ne prefacem în stane.
Înainte e aerul cu noi.

Trăind în gropi și vizuini
asemeni negrelor jivini,
ne umbrim de stele și luceferi
ca să ne rămână ochii teferi.
Ah, ochii care vor să vadă
până a nu intra-n baladă
o fată albă de zăpadă.

Căci fiecare are-n ladă
o domniță de zăpadă
pentru suflet jucărie.
Știm că e deșertăciune
să iubești o poză de cărbune.
De-aceea pe ascuns privim
icoanele ce le iubim.

Înainte, peste morminte,
e cântecul nostru sublim.
Ne-apasă pe umeri
o sfântă povară.
Și uitând Că au să ne doară
rănile și depărtările,
visăm cu toții să ne răstignim.

*

Vine unul într-un suflet.
Ce minune să ne-aducă?
De prin ceruri o nălucă,
fulgerând într-un bordei,
iarăși ne-a mai pus pe ducă
dintre cruciați vreo trei.
Viața s-o mai iei temei?

Câți au mai rămas din cei
hărăziți să urce-n cer?
Teamă mi-i că sunt stingher
printre tinerii fârtați.
Astfel bunii cruciați,
cu fețele luminate,
intră în eternitate.

*

Miezul nopții bate
în eternitate.
Cine dintre noi se duce
schimb pentru cruce?
E greu să te dezlipești
de obiceiurile pământești
cărora le-ai fost rob și duce.

Dar dacă bine socotești,
toate câte ai visat să le dregi
acolo sunt aieva și întregi.
Atunci n-ai mai sta
la îndoială pentru veșnicia ta.
Ultima oră bate.

Cine intră în eternitate?

*

Înainte de atac
ceruri și pământuri tac.
Știm că mâine-n zori de zi
toate temelile se vor clăti.
Mulți dintre noi vor trece între sfinți.
Noaptea aceasta ne vom gândi la părinți
și la domnitele ce nu ne-or mai iubi.

Trupurile noastre, după atac,
ca zorile purpurii
din hainele stepe
vor înflori-n mohor.
Rănilile sunt frumoase, copii,
ca florile de mac,
și nu vom simți că ne dor.

Consemnul bătăliei
îl știe fiecare :
Cine va cădea
pe-al stepei alb chilim,
să nu strige că e frig și-l doare,
căci nu vedem, nu știm, nu auzim
și n-avem timp de-nmormântări cu bocitoare.

Undeva prin văi
a răsunat o armă
și într-o clipă cerul
peste pământ se darmă.

Făurari titani din peșteri năvălesc
și cu baroase grele
zenitul îl lovesc.

Vin proiectile și bombe mereu.
Hăuie pământul ca de cutremur mare.
Sar bucăți de stane,
de carne și oțel
în noi, cu noi, peste noi.
E-un măcel
de crezi c-a murit Dumnezeu.

Ard toate zările hanilor de Krâm.
Cerul tună și plouă
cu smoală și scrum.
Cei ce se mișcă, năluci
prin noaptea de gloanțe și tuci,
prin moarte și fum,
par fantome din dantescul tărâm.

Peste trupuri sfârtecate de frați
Coboară, Doamne, noapte de infern.
Pe lângă ei să trecem furișați,
să nu le vedem zâmbetul etern.
Cine se pregătește pentru veșnicie
nu trebuie dinainte să știe
cum arată împliniții cruciați.

Ei sunt negri și uscați ca zgura,
asemeni sfinților
din sfintele racle.
În juru-le obuzele bubuie –

clopote.
Le arde pământul la capete –
facile.

Stau sfinți nemișcați,
cu urechea aplecată spre pământ.
Și cum nu pot merge
cu noi mai departe,
ascultă mersul nostru îndrăzneț
prin urgie, spre victorii
și moarte.

Am văzut ochii
ultimului cruciat lovit,
întorși după noi
spre răsărit.
așteptau parcă să răsară soarele,
fără să simtă și să vadă
că-i lipsesc picioarele.

Dintre cei căzuți,
numai unul, muieratic, a plâns
înainte de moarte,
poate gândind la copii.
Ne-am făcut că nu-l vedem,
Până i s-a stins
glasul sub zăpada stepei argintii.

*

Ce frumoase sunt serile
senine, după atac!

Duhul sfânt se coboară
pe pământ și ape.
Luna iese ca o fecioară albă-n ceardac
și heruvimi ne mângâie,
să adormim, pe pleoape.

Atunci numărăm pe furiș
câți am mai rămas:
Belibău, Apostolache, Levărdă – trei.
A fost fără-ndoială
cel mai negru ceas.
Nu-i nimic. Vechiul obicei:
În viață să nu pui temei.

În orele când ziua își arde trupul pur,
e liniște de parcă se plimbă printre noi
cete de îngerii în neauzit condur,
ca să ridice pe târgi de azur
trupurile cruciaților morți în război
(Pe undeva, aproape, o să apun și eu,
ca să mă culeagă îngerii lui Dumnezeu).

Iar noaptea când e senin
și nu s-aude tunul,
culcați în șanțuri,
cu ochii spre curțile cerești,
stăm de vorbă cu sufletele fraților
căzuți pe rând, câte unul,
în lungul drum prin stepele rusești.

*

A sosit un ordin:
Plecăm pe înnoptat.
Nimeni dintre noi nu știe unde.
Bănuim.
Cu ultimul cort ridicat,
împlinind tăcut destinul cruciat,
coloana câmp se-ntinde punte.

Seara ne oprim
și pornim pe răsărit de soare.
Niciodată nu-i de-ajuns
cât am mers.
Drumul nostru cadențat ca un vers
îl scriu morții
rămași pe ogoare.

Flămânzi și osteniți
de drumuri și victorii,
cu tăpile rănite,
de spate aplecați,
înaintăm spre soare,
arhangheli cruciați
din tara unde-ntineresc păstorii.

*(Antologie rădăuțeană,
Cernăuți 1943, pp. 101-108)*

Poem pentru întâlnirea cu Dumnezeu

Într-un amurg cu liniști mari pe bord,
voi pleca în călătorie de moarte spre Nord.

Toate vor gusta din liniștea somnului
când voi trece hotarul spre Mările Domnului.

Va fi la mijlocul drumului luceafărul de seară,
eu voi fi în vis, voi veți fi afară.

Să bateți încet când veți intra,
să nu vă audă cineva.

Pe o ușa nevăzută va intra Dumnezeu,
ca să termine și cu destinul meu.

La ridicarea sprâncenelor Lui brumării
toate din jurul meu vor încremeni.

Voi, iubitele mele, prieteni buni,
să cădeți în genunchi și să șoptiți rugăciuni.

Numai eu voi sta dârz, să-L înfrunt,
căci n-am nimic sa-i ascund.

„Doamne, în viață am fost trist mereu
și-am îndurat destinul fiului Tău.

Potecile mi-au fost totdeauna cu spini
și viața mi-am ucis-o printre străini.

Muream în fiecare zi câte puțin,
căci toți îmi întindeau numai cupe cu venin.

În lumea Ta cu sfinți, fecioare și copii,
n-am putut nici urî, nici iubi.

Mi-a fost milă numai de ființele mici
pe care nu le-ai văzut de sus, de aici.

De ce mi-ai dat ochi ca să văd toate?
De ce mi-ai dat urechi să aud toate?

De ce mi-ai dat inimă să simt?”
Atunci Dumnezeu, cu bisturiu de argint,

înflorindu-i ochit câțiva stropi de rouă,
va desface cu grijă pieptul în două

și-mi va lua dorul: inima,
ca să-i redea pe veci iar liniștea.

Să nu plângeți, prieteni, la căpătâiul meu,
cred că inima e a lui Dumnezeu.

Atunci se va stinge bolta bătuta cu salbe,
împrejur vor crește mari tăcerile albe.

Și într-o noapte cu liniști reci pe bord
voi dispăre în cețuri de Nord.

(*Antologie rădăuțeană*,
Cernăuți 1943, pp. 108, 109)

Poem pentru întoarcerea acasă

Copilărie pierdută în rădvan cu zurgălăi,
Sărut urmele pașilor tăi
Sărut pragul și inima gliei,
Binecuvântată de lacrimile Mariei
Când rătăcea prin țarini cu Iisus,
Călăuzind steaua mea de sus.

Pe unde își îmbrățișează iedera aracii
Și-și torc liniștea înaltă copacii
Să beau stelele oglindite-n prund
Când lune-n lanuri line se ascund,
Să îmbrățișez pomii, grădina, fântânile,

Pe toate să le-ating cu sufletul, cu mâinile.
Mamă, pe unde urc și cobor
Am dăruit mereu tuturor.
Inima mea de copil, cântecul, nevinovăția,
Fără să le bănuiesc josnicia.
Pe cei buni ca și pe cei răi
I-am văzut prin lumina ochilor tăi.

În viața ta înaltă și curată
N-ai cunoscut înfrângeri niciodată.
Pe globul de jos, în raiul de sus,

Ai iubit doi oameni: pe tata și pe Iisus...

Azi, pe urmele pierdutului rădvan cu zurgălăi
Mă întorc lângă sufletul și ochii tăi.

(*Universul Literar*,
Nr. 23, 10 iunie 1939, p. 5)

REFERINȚE CRITICE:

D. Caracostea:

George Pruteanu

În viață să nu pui temei

De când aștept o poezie a războiului: crâncenă, inegală și, la nevoie, colțuroasă, cum e vremea, dar cu neîntrerupte scânteieri de dincolo de zarea de azi și de aici!

După *Melița* lui Mihai Beniuc, simbol contemplativ pentru un sentiment pasiv al morții fără tâlc, iată, în sfârșit!, o imagină activă: *Balada Cruciaților*, semnată George Putneanu, ne dă acea tresărire, care vestește că ne aflăm în fața unei rare posibilități de expresie a lui și a noastră totodată.

Nimic de poză sau întocmit în destinul Cruciaților care-și duc, până la transfigurare prin suferință, jertfa de vizionari.

Să nu mi se numere unele aparente locuri comune în accente secundare. Să nu se arate cum, ici-colo, în locul cuvântului direct, codul bunului stihuitor ar fi cerut o transpunere. Atari aspecte dispar în simfonie. Aici cău-

tarea ornamentală ar fi stricat unicitatea și ar fi alungat harul fiorului nou.

Fiecare moment istoric își are condițiile lui pentru cucerirea de noi tărâmurii ale expresiei. Sunt împrejurări când experiența directă a vieții e mai tare decât a cărții, cumpănește ani de lectură, atunci când cel care trăiește până la transfigurare tragicul vremii este un ales.

În sensul acesta hotărăște nu metafora de amănunt, ci metafora totală, țesută în jurul leit-motivului: *În viață să nu pui temei...*

Paginile acestei balade, izbăvite de dresurile curente ale talentelor (ceea ce nu implică lipsă de supraveghere), situează, de pe acum, pe plăsmuitorul lor în câmpul încordatei noastre atenții.

Eroica acestui război cere ceva mai presus de măsura curentă a talentelor. Gestul plin de mândrie al celui care, stăpân pe sine, a zis: „am preferat haosul drumurilor bătute” și știe să creeze din haos o lume, își așteaptă împlinitorul.

(*Revista Fundațiilor Regale*,
Nr. 2/1943, p. 475)

Cuprins

Mărturisitorii: Aurel Putneanu 2

Doamne 3

Destin 4

Autobiografie 5

Cantilenă 6

Cântec de dragoste 7

În loc de cântec de leagăn 8

Orar de rege 10

Poem pentru fericirea orelor 11

Poemul regretelor 12

Viața din case s-a mutat 13

Amurg în Țara Fagilor 14

Viața și moartea sunt una 16

Nu ne primește moartea, poezie 28

Baladă 31

Poem de logodnă 34

Balada cruciaților 37

Poem pentru întâlnirea cu Dumnezeu 48

Poem pentru întoarcerea acasă 51

REFERINȚE CRITICE: 52

D. Caracostea: George Pruteanu – *În viață să nu pui
temei* 53